Malskat släpps fri
Uppskov bekräftat

Den tyske konstnären Lothar Malskat, som på begäran av tyska ambassaden häktades i Sverige sedan han dömts till fängelsestraff för sina förfalskningar av gotiska målningar i Marienkirche i Lybeck, beppas hans svenske försvarare advokat Hakon Auerbach kunna få fri redan på fredagen.

Advokaten fick på torsdagen en officiell skrivelse från justitieministern i Schleswig-Holsteins delstatsregering som bekräftar att Malskat beviljats uppskov till 16 november med att avtjäna straffet.

Uppskovet har beviljats för att Malskat skall hinna målla färdigt de arbeten han ägnat sig för restaurang Tre Kronor i Kungliga tennishallen. Så snart Malskat blir fri kommer han att återuppta sina arbeten i tennishallens restaurang.

Utrikesdepartementet upplyser att man från tysk sida måste ta tillbaka sin häktningsbegäran innan de svenska myndigheterna kan fatta beslut om att frige Malskat.

Tyska ambassaden gav på eftermiddagen in en framställning till UD om att häktningen skulle hävas. UD vidarebefordrade i sin tur framställningen telegrafiskt till OA.

Till professor i växternas anatomi och fysiologi vid lantbrukshögskolan föreslår högskolans styrelse hos regeringen laborator Börje Åberg. Han hade andra rummet på lärarkollegiets förslag. Den i första rummet uppförde professor Nils Fries har återkallat sin ansökan.

UTSTÄLLNINGEN
BRA BOSAG
Se Namn & Nytt-uppslaget

"MAN VILL STRÄCKLÄSA.

Och gör man det får man sig till livs en ytterst dramatisk och spännande skildring av en natt i ockupationens Köpenhamn...

Men läser man

med normal hastighet och normal eftertanke . . . blir Branners bok något av ett evangelium, en trosvissheetens och förtrotstens höga vina i all tröstlös förtvivlan, en ljuvlig litteratur att ta till i mörka stunder, därtill skriven på ett språk som endast den sanne diktaren behärskar."

Kaj Axelsson i AT

H. C. Branner
Ingen känner natten
21:50, inb. 26:—
NY UPPLAGA i PRESS
Bonniers

VALLPOJKE - SJÖMAN - LUFFARE - STOR FÖRFATTARE

Harry Martinson berättar

Vallpojke från Blekinge, sjöman på de sju haven, luffare på svenska vägar, gudabenådad skald och berättare — detta är den väg Harry Martinson gått och som vi kan följa i hans böcker.

I den kanske vackraste billighetsserie, som utgivits i Sverige, finner Ni fem prosavolymer: Resor utan mål - Kap Farväl!, Nässlorna blommar, Vägen ut, Vägen till Klockrike, Svärmare och harkrank - Midsommardalen - Det enkla och det svåra. Hela serien kostar komplett i klorbd 48:75, i hfr. bd 90:-, i mörkröda skinnbd 135:—.

Ni har kanske redan en del av böckerna och vill därför inte köpa hela serien. Då kan Ni köpa varje volym separat i vackert klotband med färgat snitt för 9:75

eller också häft. för 6:50

Klipp kupongen och sänd in den till oss!

Till ALBERT BONNIERS FÖRLAG AB, Box 3159, Stockholm 3

Var god sänd mig genom ..... bokhandel hela serien komplett i klotband för 48:75 / i hfr band för 90:— / i mörkröda skinnband för 135:—. (Stryk det som ej önskas)

V. g. sänd mig — ex. av I. Resor utan mål/Kap Farväl! hft à 6.50/inb. à 9.75
— ex. av 2. Nässlorna blomma hft à 6.50/inb. à 9.75
— ex. av 3. Vägen ut hft à 6.50/inb. à 9.75
— ex. av 4. Vägen till Klockrike hft à 6.50/inb. à 9.75
— ex. av 5. Svärmare och harkrank Midsommardalen hft à 6.50/inb. à 9.75
Det enkla och det svåra (Stryk det Ni ej önskar)

Jag önskar betala per postförskott (Sätt kryss i tillämplig ruta)
enl. villkoren för Bonniers Budgetkön, dvs. med minst en fia i månaden, jag önskar betala ... kr vid böckernas lev. och sedan ... kr varje månad.

Titel och namn .....

Adress .....

DN 21/9

BONNIERS

THOMAS MANN
inför nazism och kommunism

UNDER den nationalsocialistiska tiden nedgav Thomas Mann vid ett par tillfällen i beslöjade ordalag att han en gång haft idéer som erinrade om nazismens. Detta är, mitt talat, riktigt. "Betrachtungen eines Unpolitischen" från det första världskrigets år är — i mer än åtskilligt lämnade i tysk litteratur från denna tid — i många hänseenden ett nazistiskt verk före nazismen. Men detta innebär inte att Mann skulle ha känt sympati för Hitlers rörelse. Tvärtom. Vid den tidpunkt då nazismen blev av betydelse hade Mann avsvurit sin åsiktsdning från världskrigsåren och bekänt sig till den demokratiska republiken. Och, vad viktigare är, med nazismen som rörelse och regim hade inte heller Manns politiska hållning mycket gemensamt. Diktarens frihet, det inre livets primat var möjligt under kejsardömet; under Hitler skulle även "anden" uniformeras och ställas under kommando. Idéerna om nationalism, aptiintellektualism, heroism, antidemokratism kunde i "Betrachtungen" utan alltför stor avägrighet framställas som värn för en gammal kultur, för särpräget, förfining och hemlig visdom. Nazismen smutsade nur allt vad den berörde, allt vad den tillägnade sig. I stället för den kejserliga hierarkins junkrar, ämbetsmän och professorer trädde ett anhang av skurkar och mänskvacke. Den ena regimen kunde Mann av vanekert; den andra kunde han knappast någonsin ha sett annat än fult. Här gick det inte att spekulera om tysk kultur mot västerländsk civilisation; att sminka dessa förbrytare med "ironi" var inte möjligt. De ord med vilka Mann under första världskriget fördömt en västlig värld som han inte kände kunde och måste med rätta tillämpas på den skara som 1933 övertog makten i hans eget Tyskland.

En dryg vecka efter Hitlers maktövertagande, den 10 februari 1933, höll Mann i München ett föredrag om Richard Wagner, som, ehuru i de vanliga indirekta ordalagen, utgjorde ett klart avståndstagande från nazismen. Han talade bland annat om de så kallade "stora män" av napoleonsk typ som i realiteten var "onda, små, våldsamma naturer" och ansägs därmed ha syftat på Hitler; liksså förklarade han det vara "otillåtet att bruka Wagners nationalistiska gester och uttalanden i dagens mening". Dagen därpå reste Mann utomlands på en tidigare förberedd föredragsturné; han torde ha avsett att återvända, men kom, åtminstone delvis på grund av angreppen från nazistiskt håll, inte tillbaka förrän den nya regimen krossats.

Under landsflyktens tre första år var Manns upprördande oeikert och tvetydigt. Hans uppfattning var, såsom av de efter andra världskriget publicerade dagboksanteckningarna från 1933 och 1934 (Leiden an Deutschland) framgår, fullständigt klar. Han avskydde nazismen. "Denna revolution berömmer sig själv av sin obloddighet, men är den mest hattfyllda och mordlystna som någonsin funnits. Hela dess väsen är... hat, avund, hämnd, gemenhet" (mars 1933). "Fort med Hitler, denne eländige, denne hysteriske bedragare, detta tomma monstrum, denne otyske, lit inflytande och svindlare ..." (25 juli 1934). Han jämför ibland, med skilda resultat, nazism och bolsjevism med likställer han dem; nazismen är "den tyska formen av bolsjevism (småborgerlig), ett utdrivande av Medelhavskulturens humanism" (maj 1933). Någon gång anser han bolsjevismen bättre, åtminstone från rent personlig synpunkt. "Visserligen vore bolsjevismen inte min livsluft, men den hade likät mig leva, hade inte slagit ihjäl mig som ett djur, den och jag hade vördat mänskligthetsvillkon.hos varandra" (mars 1933).

Samtidigt undvek Mann länge offentliga uttalanden mot nazismen och sökte rent av att nå ett slags uppgörelse. I Tyskland avgreps han i pressen som förrädare, han vägrades passförlängning, och på sommaren 1933 beslagtogs hans egendom. På våren 1934 begärde han i skrivelse till Inrikesministeriet att få passet förlängt och att få sin egendom åter. Han sade sig ha rest utomlands "utan baktanker, fullkomligt obenvande av det politiska läget i riket". "Bittra erfarenheter gör att jag måste avstå från att återvända till Tyskland..." Brevet slutar med orden: "Det är inte så mycket av praktiska skäl jag anhåller häröm — fastän dessa vägar tungt i vägskälen — som av idella skäl och sådana som har med åran att göra: emedan det inte är min önskan och skulle betyda en förfalskning av mitt naturliga öde att leva i ensilig oenighet med mitt land och i känsla av att i världens ögon inte heller Tyskland åra skulle kunna dra fördel av ett sådant tillstånd." Mann fick intet svar.

Thomas Mann mottar i Weimar det östtyska Goethepriset, överräckt av studenr borgmästaren (1949).

Det synes alltså obestridligt att Mann fann nazismen vidrig och anslog den vara en förödmjukelse och en förtärkelse av Tyskland, men att han likväl var beredd till tystnad blott han själv fick vara i fred. Om han återfick sin egendom, behövde regimen inte riskera något angrepp från hans sida — det är den affär som föreslås i det först år 1947 publicerade brevets slutrader.

Annu i bortåt två år höll Mann tyst. Då han kritiserades hårför svarade han — då och senare — att hans böcker dock fick publiceras och således i Tyskland och att dessa böcker verkade i en anda motsatt den härskande. Inte förrän Manns föreläggare (Fischer) beslöt att utvandra och publikationsmöjlighet i Tyskland syntes utesluten trädde Mann öppet fram som regimens motståndare. Först skedde detta i ett öppet brev i Neue Zürcher Zeitung i början av år 1936; mera uppseendeväckte det brev som Mann vid årsskiftet 1936—1937 riktade till universitetet i Bonn sedan han berövats sitt hedersdoktorat.

Under de följande åren blir Mann, i huvudsak bosatt i USA som amerikansk medborgare, en av den fria världens stora propagandister mot nazism och fascism; frihet, demokrati och humanism blev, liksom på 1920-talet i Tyskland, de föreställningar han verkade för. Han och hans böcker fick i samband därmed en förut okänd popularitet i de anglosaxiska länderna. Det är inte behövligt att stanna vid hans skrifter och föredrag, blott ett par reflexioner.

Uppskattningen av Manns demokratiska förkunnelse har såklertigen berott dels på att han varit så berömd som författare och därför kunde bli en personifikation av "det andra Tyskland", dels på hans stillatiska mästerskap. Medan Mann på andra områden, såsom hans romaner visar, skaffade sig en allt bredare hållning förblev han politiskt en dilettant. Han läste, av allt att döma, lite något annat än möjligen Sedars och politiska tal; ingenstädes möter man i hans verk någon kännedom om de stora ideologerna. Innehållet och tankegången är nästan alltid konventionella, ungefär som hos en bildad amerikansk politiker. Han talar i största allmänhet om politisk och social frihet, om kristendomen som demokratins vägröjare och garant, om reformer som värn mot nazism och kommunism. Endast då han i form av essäer om Wagner, Schopenhauer eller Nietzsche fördömer modern nationalism eller andra med nazismen förknippade uppfattningar blir hans framställning mera originell.

Det centrala i denna del av hans verk är hans försvar för friheten, varmed han åtminstone i regel helt enkelt syftar mera medborgerlig frihet gentemot staten. Diktaturen blir alltså den egentliga fienden. Såvitt jag kunnat finna uttrycker sig Mann under detta skede nästan alltid så att hans fördömande måste inbegripa såväl kommunism som nazism eller fascism, även om självfallet det är den tyska och — i andra rummet — den Hitlerska diktaturen som närmast åsyftas.

Även under denna tid markerade Mann någon gång sin förnäma av distans, av att ställa sig utanför och över, av att förstå och omfatta allt. Det främsta exempel är en uppsats om "Bruder Hitler" (1938). Här skildras Hitler som broder, konstnär och geni. Det är snarare motiveringen för denna mantrerd överlägsna syn på Hitler än själva bilden som intresserar. Det är bäst att inte hata Hitler, skriver Mann, utan att förstå honom genom att hänge sig "åt frihet, åt obundet betraktande, med ett ord åt ironi... det rätta elementet för all andlig konst och produktion... Bättre, lyckligare och mera produktivt än hatet är denkänslan att av sig själv beredvilligheten att förena sig själv med det avskyvärda, även om man därigenom löper den moraliska faren att förlora förmågan att säga nej". Så blir Hitler en konstnärsgestalt — liksom K. rull, Christian, Aschenbach, Leverkühn och Mann själv — om också av den "icke obetänkliga" typen Krull. Extravaganzen kan minerar då marschen mot Wien säge ha varit riktad mot "neurosens filosof och sväljjare, den store tillnyktraren", alltså Freud.

En läsning blott av Manns skrifter under den aggressivt demokratiska perioden skulle ha lett till slutsatsen att Mann även efter krigets slut måste förlorna kommunismen. Därav blev intet, och på den punkten var han i sällskap med många antinazister. Han mottog hyllningar och höll tal både i Ost- och Västtyskland, han utryckte sig sirligt un.vrkande om den kommunistiska diktaturen. Om han i sitt hjärta avskydde den, men liksom 1933—1936 tänkte på värdet av att hans böcker fördes i dess i det förtryckta landet, vet man inte; uppenbart är att hans ställningstagande passade samman med den vakthållning om den egna prestationen, det egna konstnärskapet, som är det konstanta i de politiska skiftningarna. Dialektiken stod även denna gång till tjänst. "Ingenting är naivare än att opponera sig moraliserande mot ur frihet mot despotism, ty friheten är ett ängslande problem, ängslande skälllvida som man ställs inför frågan om människans behov av psykologisk och metafysisk trygghet inte bättre tillgodoses av fruktan än av frihet", heter det i Stockholmstalet 1950. Det hade inte passat in i stridsskrifterna för friheten 1937—1945.

Än en gång hade konstnären Mann segrat över den engagerade människan, konstnären med sin kraft till identifiering och självutvidgning, med sin lyssnande och smidigt anvisbara dialektik, med sin växling mellan det opolitiska och politiken som medel att förevara konstnärskapet, det inre livet, att eget verk som blomman av intellektuell kultur. Genom alla dessa ställningstaganden går samma hållning, som gör arbetsrummet heligt för familjens trollkarl och ger de diktade gestalterna fjärrorynens skönhet.

Är det riktigt att här tala om känslokyla? Naturligtvis är andra konstruktioner användbara. Självdisciplinen, enligt Manns egna uttalanden utbildad och uppriithållen med enastående viljestyrka, kan betraktas som det centrala — men det är svårt att tänka sig en sådan självdisciplin utan en viss begränsning, en viss avsghet i det som skall disciplineras, de egna känslorna, önskan att leva i stället för att producera. Man kan också säga att känslostyrkan var betydande, men överskuggades av den väldiga fantasin och intelligensen — men även inför denna tanke inställer sig en liknande reservation. Den konflikt som fanns gav mycket av glansen i Thomas Manns verk, med dess lidelsefulla medvetna konstnärskap, men formens och behärskningens segar synes skärig ha varit botad. Det väsentliga förblev den "sublima lek som mitt romanarbete utgör", "Zigenaren i den gröna vagnen", det blev alltid författaren vid skrivbordet — och kanske har ingen författare gråtet över sin förvunne kavaljer. Här finns våldsamhet i känslan och medkänslan, och kanske kan egnaden tolkas som ett kännetecknens farväl till livet likaväl som ett barns intride i de vuxnas värld. En sida i Manns verk som Dostojevskij kan också ses som en antydan om en personlig egenart som får antas disponera för dissans och kyla. Dostojevskijs epileptiska anfall var, påstår Mann, av sexuell natur. Detta framgår, sådan är berättelsen, inte på mycket av den lyckokänsla med vilken dessa anfall började som av "det efterföljande tillståndet av ånger och elände, den hemlighetsfulla skuldkänslan". Denna tes framföra med sådan energi att man måste spåra egna upplevelser, en privat situation, bakom den. Det skulle föra för långt med andra exempel av liknande art i Manns verk.

Med känslokyla, avståndet, främlingskapet har Thomas Mann blivit den särprägladc, den extreme konstnären — konstnärskanske på ett annat och mera totalt sätt än han själv ansåg och förestållde sig. Ironin, det är inte konsten, men vid Thomas Manns konst, trollkarlens konster. Han förtroliar oss, för oss bort från livet. Inte genom exotism och romantik i trivial mening (utom hos Krull, som representerar fullkomligen och uppl6sningen), utan genom en realism med en skärva i ögat. Vi möter människor, lidande, kriisk, död, men allt skimrar och tjussr — det är ändå en dockvärld, en dröm. Allting händer, men ingenting är farligt. Och så sitter vi, spända och fängslade som ett barn inför trollkonster, med upplevelsens glädje och dock med tryggheten inför det overkliga.

HERBERT TINGSTEN

Med denna artikel avslutas Herbert Tingstens serie om känslokylan hos Thomas Mann. Tidigare artiklar har varit införda den 9, 12 och 17 september.

THEODORA
Kurtisan och Kejsarinna
av Paul L. Wellman
"Det syndiga Bysans ... Boken är mycket underhållande. Miljön är målad med kraftiga och glada färgfläckter. Intriger och äventyr avlöser varandra oavbrutet".
E. Lönnroth i DN
496 sidor. 19.50, inb. 24.50
LINDQVISTS

Paul la Cour död

KÖPENHAMN, torsdag.
TT-RB. Den danske författaren Paul la Cour avled på torsdagsmorgonen på Roskilde sjukhus, 55 år gammal.

*

Paul la Cour debuterade redan 1922 med diktsamlingen "Dagens Alter", som följdes av "Arkadisk Morgen" 1924, två böcker som ännu inte röjer hans egenart. Men den utveckling han visade i sin diktning imponerar både som uttryck för personlighetskamp och som konstnärlig manifestation. Paul la Cours lyrik kan man med fördel ta del av och överblicka i den vackra volymen "Utvalgte Digte 1926—1951". Han tillhörde en generation som var mycket ung då det första världskrigets katastrof satte världen i gungning. Tvåbändesleksa inbrände sina outplånliga och smärtsamma märken i hans lyrik. Men de märkte också hans socialitet, hans känsla av varje människas ansvar för allt och alla. Det är denna känsla som genomströmmar hans större berättande dikter, sådana som "Homulleet" och "Rua Dante".

Paul la Cour

Paul la Cours lyrik under senare år markerar allt starkare hans tappra och ega strävan att bevarra tillstånd av ångest och sterilitet. Under årens lopp vidgades hans diktning, blev öppnare och varmare inför människorna och tingen. Hans lyrik syftinger i sin senare fas framför allt fram ur den fruktbara förbindelsen med naturen, den må ha upplevts i dansk, fransk eller annat europeiskt miljö. En sådan diktsamling som "Mellem Bark og Ved", 1950, är alltigenom präglad av ett innerligt förhållande till världen, till

ken dessa anfall började som av "det efterföljande tillståndet av ånger och elände, den hemlighetsfulla skuldkänslan". Denna tes framföra med sådan energi att man måste spåra egna upplevelser, en privat situation, bakom den. Det skulle föra för långt med andra exempel av liknande art i Manns verk.

Med känslokylan, avståndet, främlingskapet har Thomas Mann blivit den särprägladc, den extreme konstnären — konstnärskanske på ett annat och mera totalt sätt än han själv ansåg och förestållde sig. Ironin, det är inte konsten, men vid Thomas Manns konst, trollkarlens konster. Han förtroliar oss, för oss bort från livet. Inte genom exotism och romantik i trivial mening (utom hos Krull, som representerar fullkomligen och uppl6sningen), utan genom en realism med en skärva i ögat. Vi möter människor, lidande, kriisk, död, men allt skimrar och tjussr — det är ändå en dockvärld, en dröm. Allting händer, men ingenting är farligt. Och så sitter vi, spända och fängslade som ett barn inför trollkonster, med upplevelsens glädje och dock med tryggheten inför det overkliga.

JOHANNES EDFELT

Årets roligaste bok
Geoffrey Household
Hasard
"Household har en utomordentlig berättarglädje och hans bok hör till den fullgoda lästungen."
P. G. Peterson, Aftonbladet
"virvlande tempo, yrhalsiga äventyr, skönrikt ruffel... Den kvicke Household spricker oblandad glädje."
Martin Ragberg, Sv. Dagbl.
Pris 14:75
HÖKERBERGS

"thriller i svensk sjuttonhundratalskostym"
Helmer Linderholm
Kopparbältet
14:50
"Linderholms flytande berättargåva, det friska greppet, det knappa språket med Strindbergs tycke ... vuxet folk kan med nöjyte läsa denna romantiska thriller.
Oppenbart har det berett författaren stort nöje att skriva den;
nöjet
smittar av sig från kröniken."
Martin Ragberg, Svenska D.
"berättelsen är fantastisk, scenerna suggestiva och rörliga intill mästerskap."
Ingvar Orre, St.-T.
Ni känner Helmer Linderholm från radio!
HÖKERBERGS

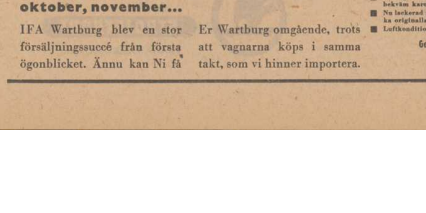

IFA WARTBURG
ger Er mer...

Succé i september...
oktober, november...

IFA Wartburg blev en stor försäljningssuccé från första ögonblicket. Ännu kan Ni få Er Wartburg omgående, trots att vagnarna köps i samma takt, som vi hinner importera.

Ju flera tusen mil IFA Wartburg rullar på våra vägar, desto flera nöjda IFA Wartburgägare träffar man. Det beror på att denna kontinentalt linjeskönа skapelse har småningom pris men många större vagnars egenskaper.

Även Ni kommer att storrtrivas med IFA Wartburg, vagnen som ger Er mer

...för endast 7.100:-
med värme fritt Trelleborg exklusive leveranskostnad

SVENSKA BIL & TRAKTORIMPORTEN AB
STOCKHOLM • Tel. 54 04 30, 54 04 70
Återförsäljare över hela landet

- Bensinmotor, driftsäker 50 hk 3-cylindrig 2-taktsmotor
- 4-växlad med rattväxel, friktion och framhjulsdrift. Över 130 km/tim.
- Rymlig, 4-dörrars bekväm kaross
- Nu lackerad med svenska originallacker
- Luftkonditionerad

Generalagent:

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.